

Kanguri Lenno:
naabriga tulõ läbi saia

Kae lk 2

Veriora tsunft tege
Räpinäl käsitüükarpõ

Kae lk 3

Kuis suur seenesaak või
inemise pää segi aia

Kae lk 4

9 771406 1922005

Võro liinan tulõ latsifestival

Seo kuu lõpun, 28.–30. haina-kuul peetäs Võro liinan suurt latsifestivali. Kõrraldaja lubasõ, et liinast saa noil päivil suur ja rõõmsa mängumaa, kon terve pere tegemiisi löüd.

Liina esi paigun saa üten lüv-vä tüütarrin, kaia etendüisi ja multikit, kävvü diskol ja kont-sörtõl ja oppi vahtsit asjo. Tamula järve viirde tetäs latsifestivali aos suur liivast kujo.

Päämidse paiga, kon midägi tetäs, omma Keskliina park, Kandlõ kultuurimaja, muusõumi, kooli, latsiaia ja Tamula järve viir.

Järve veeren tulõ ka väiku muinasala, kon saa kiviaoliidsi tegemiisi tetä ja nätä. Mõnistõ muusõumi rahva iistvidämisel ehitedäs püstkoda, pandas sinnä eläjänaha pääle, lüvväs tulõkiviga tuld palama, küdsetäs kivi pääl leibä ja tetäs muid kiviao asjo.

Latsifestivali aigu saa ka võro kiilt oppi. Võro instituudi aian

tetäs puulpäävä ja pühapäävä egäsugutsit mängõ ja mõistatuisi, miä avitasõ võrokeelitsit sõnno miilde jättä.

Järve veeren tetäs noil päivil ka sporti. Saa tsukõlda ja vii seen võimõlda, võrkpalli mängi, püssälaskmisõ massinat pruuvi ja hinnäst muud muudu liiguta.

Festivali aigu tuvvas liina ka eläjit. Tiidüsehuvilidsõ saava tetä ja kaia tiidüskatsit, tsirkusõ-huvilidsõ mustkunsti oppi.

Kandlõ kinon juuskva festivali aigu latsifilmi. Kino näütäs ka ummi müstiliidsi telgitagotsit ja lask suurõ kinoekraani pääl arvutimängõ mängi.

Oppi ja kaia saa ka kabla pääl kargamist (*slackline*). Festivali aigu peetäs laatu ja mitmõl puol omma valla kohviku.

Hulga latsifestivali tegemiisi omma rahalda, a mõni asi om piletiga kah. Täpsembät teedüst ja kavva saa kaia internetist vorulastefestival.ee.

UL

Vahtsõnõ luudusliidsi kaupu puut Võrol. Võro liinan Jüri uulidsa pääl valgusfoori lähkül om seo kuu alostusõst valla tett vahtsõnõ puut, kon müvväs luudusliidsi värve ja krohvõ ja egäsugumaidsi kodo kujondamisõs vajaminevit asjo. Pääle tuu om poodist viil saia tsehkendüisi, käsitüükaartõ ja -ehit. Poodil om põnnõv nimi kah: «Uma tare disain».

RAHMANI JANI jutt ja pilt

Teedüs Kaika suvõülikuuli tulõjlõ

Timahavanõ Kaika suvõülikuul tulõ 11.–13.08 Lätimaal Kornetin. Kolmõl pääväl peetäs loengit ja arotluisi, käüdäs huvisõidul ja õdagidõ om kultuuriprogramm. Latsilõ om loengidõ aigu eräle latsikoolitus.

Et seokõrd om suvõülikuul vällämaal, tulõ kimmäle üten võtta ID-kaart vai pass, autoga sõitõn piät juhil üten olõma juhiluba ja auto tehniline pass.

Suvõülikuuli saa minnä ka bussiga. Buss lätt riidi, 11. põimukuul kell 12 Võro kerigu mant. Tagasi Võrolõ tulõ buss pühapäävä kell 13.30.

Üümaja teedüs. Maada saa Korneti rahvamaja põrmandu pääl. Vaia om uma magamisaša

UL

Talo tegevä ussõ valla

RAHMANI JAN

Pühapäävä, 23. hainakuul uutva pallo talo üle Eesti külälliisi. Joba kolmas kord peetäs valla-liidsi talodõ päivi. Vanal Võromaal tege uma ussõ külälliisi jaos valla päält kolmõkümne talo.

Alle-Saija tiatritalo Kanepi vallan Kaagna külän om üts, kiä tuul pääväl külälliisi uut. Nigu nimigi ütles, ei tetä säääl talon põllutüüd, a hoobis tiatrit.

Taloperemiis Kikermani Aivo kõnõlõs, et päält esä surma jäi talo tühäs. «Põllumiis ma ei olõ, a midägi võinu tetä,» seletäs tä tiatritalo alostusõ luku. Nii tullgi Aivol üte Kanepi harrastusnäitlejide laagri aigu mõtõ, et seo talo man võinu tiatriga tegeldä.

Lavastaja Ulsti Ingrid võtõs mõttõst kinni ja no tetäs talon joba neläs aasta tiatrit. Ku edimält oll talo rohkõmb lihtsäle hää mõnnus kotus, sis no tetäs tiatirprojekte joba tõsitsõmbalt.

«No om sisesaal kah valmis, küte seen, saa aasta läbi toimõnda, pruuvi tetä,» seletäs Kikermani Aivo.

Tiatritalo kunstilidsõ juhi Ulsti Ingridi sõnno perrä om talo tegemiisi tulipunkt nimme hoitu harrastajidõ pääl.

RAHMANI JANI PILT

Tiatritalo uut külälliisi: pildi pääl Ulsti Ingrid tütrega, näitlejä Joosepi Kent ja Kikermani Aivo.

«Tahami, et piledi hind püsünü külälliisi jaos kättesaadav, proovimi hinnäst nulltuluga är majanda,» seletäs tä.

Talo tiatritükken mängjä omma mitmõlt puult üle Lõuna-Eesti. «Meil om uma trupp. Inemiisi tulõ tassakõistõ mano, kiäki är ei lää. Seo ansambli tüütäs häste,» kõnõlõs Ulsti Ingrid.

Aastan tuvvas vällä kats-kolm vahtsõt lavastust. Üts noist om

kimmäle täüspikk suvõtukk. Timahavanõ vahtsõnõ suvõtukk om Puusepa Janno kirotõt «Viikingitütar Ragna», miä seo nädäli lõpun lava pääle saa.

Plaanõ, midä mano ehitä, om tiatritalol hulga. Projektitoetuisi abiga püütäs otsast iks midägi tetä. «Parhilla huvvi om, nii mi seod asja laembas teemi, nigu jõvvami,» seletäs Kikermani Aivo.

Üts põhjus, mille vallaliidsi ta-

lodõ pääväl külälliisi oodõtas, om Aivol viil. Timä meelest om maal väega pallo erävaldusõ silte, mõni paik võinu olla ka sääne, kon külälliisi oodõtas. Alle-Saija tiatritalo egäl juhul uut.

Teedüst tuu kotsilõ, määndse talo viil uma ussõ valla-liidsi talodõ pääväl külälliisi uutva, saa kaia internetist avatudtalud.ee.

Viitinä Kuurits pidä puulpäävä väikut juubõlit

RAHMANI JAN

Puulpäävä, 22. hainakuul tulõ Viitinän 20. kalapüüd-mise võistlus Viitinä Kuurits. Tuu om esieräline võistlus, kon kallo püütäs vanaaolidsõ püügiiristaga. Et võistlusõl om juubõl, om seo kõrd püügi-päiv tsipa pikemb: võistlõja läävä vette kats kõrda ja tetäs ka pikemb kontsõrdiprogramm ja mõisaekskursioon.

Uma võistkunnaga tulõ timahava Viitinän vällä ka ETV saatõ «Osoon» võttõgrupp. Võistlusõlõ om uuta saatõjuht Koržetsit hinnäst. Kultuuriprogrammin saa nätä karaoket, Puka ja Viitina miihiansamblit, kontsõrdi and ka Kalkuna Mari üten Aida Ilmariga.

Viitina mõisaprovva Barbara Juliane von Krüdeneri ratu tutvustas kiränik Kauksi Ülle. Viitinä mõisa saalin saa

PILT KUURITSAVÕISTLUSÕ MOLOVIHU LEHE PÄÄLT

Kuuritsaga kala püüdmine Viitinä järvest.

nätä liikva pildi näütüst Viitinä Kuuritsast.

Kuurits om vanaoolinõ püügi-riist, kon võrk om pantu puujalassidõ külge. Püüdvä kolm miist, neläs, kotimiis, om kaldõ pääl ja korjas saaki kokko. Ha-

riligult jääs võrku hulk viikavõ ja muud prahti, a mõni kala kah.

Kuuritsaga kalapüük täämbä kalla pere söõgilavva pääle ei tuu. Kuuritsaga kala püüdmises piät olõma luba, mitmõ kuuritsaga kõrraga püüdmises eriluba.

Avaligult näge kuuritsaga kalapüüdmist õnnõ kõrd aastan Viitinä järve pääl, kon püütäs rohkõmb löbu peräst. Ummõhtõgi olõ-i kuuritsaga kalapüüdmise mõistminõ kohegi kaonu. Viitinä Kuurits avitas seod vanna mõismist alalõ hoita.

Eesti vaimso kultuuriperändi nimistün om kirän, et Vanal Võromaal või olla paarkümmend põlist taloperet, kon kuuritsaga kalapüügi mõistmist om põlvõst põlvõ edesi antu. Nimistün om ka kirän, et varrampa tarvitõdi püügiiristan hõrrõt koetut rõivast ja sääandse püügiviisi nimi oll «kallo rõivaga tõmbaminõ».

Kuuritsapüügivõistlust om Viitinä Suurjärve pääl peet joba aastast 1998. Võistlusõ vällämärkjä oll Viitinä kandi küläelo vidäjä, talomiis ja aokiränik Kalkuna Mati (1941–2014). Võistlusõ kõrraldamist vidä Viitinä küläselts.

Õnnõlikkõ inemiisi kogokund

Ku kullõt, kaet ja tunnõt täambädse ilma ello, jääs silmä, et kõgõ inämb kitvä umma ello nuu, kink ümbre om kamp inemiisi, kiä samma ello eläse. Muudsa sõnaga kutsutas tuud kampa kogokunnas.

Kogokund või olla külä, paikkund, a ka määnegi muu selts-kund, kiä hinnäst ütids nimega nimlada saa. Uma külä, uma ansambli, tiatritrupp. Inemise, kiä umavahel inämb läbi käävä, saava tuust kuunkäumisest ja -tegemisest rõõmu mano. Nä omma õnnõligu.

Mullõ paistus, et parhillanõ valitsõmisõ ümbrekõrraldaminõ om kogokundõ üles herätänü. Inemise noist paigust, miä jääse keskuisist küländ kavvõlõ, omma naanu kõrrast inämb arvo saama, et uma elo kõrraldaminõ tulõ hindä kätte võtta. Ku tuu tõtõst niimuudu om, sis om taast umavalitsuisi suu-rõmbas tegemisest iks kassu kah.

RAHMANI JAN,
Uma Lehe päätoimõndaja

UMALEHT

Tulõ vällä egä katõ nädäli takast neläpäävä.

Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro liin

E-post: info@umaleht.ee, tel 78 222 21

Kodoleht: umaleht.ee

Mofovihk: facebook.com/umaleht

Päätoimõndaja:

Jan Rahman, tel 56 922 841
jan@umaleht.ee

Abitoimõndaja:

Kaile Kabun, info@umaleht.ee

Keeletoimõndaja:

Laivi Org, laivi.org@wi.ee

Latsinuka toimõndaja:

Mariko Faster,
latsinukk@umaleht.ee

Uma Lehe toimõndusõ kolleegium:

Tiia Allas, Külli Eichenbaum,
Aapo Ilves, Kaido Kama,
Ülle Kauksi, Rainer Kuuba,
Evar Saar.

Välläandja: SA Kultuurileht, kl.ee

Tellmine: Express Post AS, tellimine.ee

Mullõ paistus, et täambädsel aol omma pallu Eesti inemise uma murrõga umaette. Hariligult omma nuu murrõ võimõndõdu, a tuu varjun jääs suur hulk hädüst tarvitamada.

Olõ mõtõlnu kristlusõ pääle, miä saanu tuud mulku täütä, a inemise omma usust kavvõn. Määndselgi aol olf uskminõ väega hää abilinõ. Ku inemisel olf hing tühi, sis kerik olf kimmäs paik. Parhilla kerikut väega ei usuta, inemise omma rohkõmb ettevõtõlusõ-usku.

Ettevõtõlusõn tetäs asju kainõ mõistusõ perrä. Võetas määnegi tsiht ja jõutas tollõni, kasvai nui neläs. Või-olla olõs tark naada ka umma ello kainõ mõistusõga kõrrastama. Ja tuu tsiht, kohe tahat jõuda, piäs olõma esihindä elu kvaliteet.

Mi uma riik

Kõgõpäält tulõ selgembäle arvu saia, et Eesti om mi uma riik. Seo om mi asi aia: mi hääkõrd, mi turvalisus. Seo ei olõ kellegi tõõsõ tetä, seo om mi kohus.

Selges tulõ hindäle tetä ka tuu, kas seo om mu kodu. Ku tan vingu näoga ümbre käüt, sis sul ei olõ tan hää olla. Ja ku sul ei olõ hää olla, sis mõtlõ, kas saat midägi tetä, et sul olõs hää olla. Vai sis tõtõst piät minemä palmi ala vai kohegi, kon om otav viin vai hää võimalusõ su jaoks...

Ku olõt saanu arvu, et tahat iks tan olla, sis tulõ käüsse üles käändä, ku saat midägi parõmbas tetä. Kotu sa ju kraamit, austat ja armastat. Kodu piät olõma kõrran.

Om vajja viiä inemiisile rõõmu.
Sis murõ kaos, inemise nägevä võimaluisi.

Kohus olla hää Eesti inemine

KANGURI LENNO,
Krabi poodimiis

Et saas sõpru küllä kutsu, et ütlen sõpruga olõs hää ja mõnnus olla.

Kõrdasäädmist tulõ pääle naada nullist. Uma pere. Säält edesi uma külä vai liinaosa. Niimuudu altpuult ülespoolõ mõttõ kõrda säädi. Riik pand hinnäst ülestpuult masma, a inemise piät iks altpuult ummi struktuurõga vastat tulõma. Tassakõistõ mi elu sinnäpoolõ liigus, a toolõ võinu määndsegi kavala nipiga vunki manu anda. Hääd asja tetäs hää meelega.

Naabriga tulõ läbi saia

Tihti pääle ei saa naabri umavahel läbi. A naabriga piät häste läbi saama, muidu lätt su hindä elukvaliteet kehembäs. Om suur ullus määndsegi rumala põhjusõ peräst naabriga mitte läbi saia ja viil niimuudu, et ei kõnõlõ kolm

aastakka. Innembi mass pahanõminõ alla neeldä ja määndselgi aol tulõ naabri su manu ja ti le-püti är.

Tähtsä om, et süüdläst es otsitu. Tuust tulõ süändumine, miä om halv. Innembä mass otsi võimaluisi ja välläpääsemist.

Om vajja viiä rõõmu inemiisile. Sis murõ kaos, inemise nägevä võimaluisi. Võimõnda tulnu hääd, halv tulõs kohegi mujalõ jättä.

Kiä tege?

Säänest ammõtnikku, kiä piäs inemise ellu parõmbas muutma, ei olõ. Egälütel tulõ hinnäst piiglist kaia. Äkki olõt sa tuu, kiä saanu edimädse sammu tetä? Iistvidäjä saava olla nuu, kellel om jõudu. Sis võiva vällä tulla vahtsõ inemise, kellel om kah jõudu, a

kiä omma olnu kongi varjun.

Tähtsä om ka tuu, et elu parõmbas muutmist ei saa tetä kampaania kõrran. Muidu ei olõ muutus loomulik. Inne parhilla 25aastast vabadust ellimi 50 aastat ebaloomulikku ellu, kon kõik käve kampaania kõrran. Kuigi ütlen hetkel muutu ka tuu elu tävveste loomulik ja inemise olliva harinu. Täambädse ao nõuka-nostalgiast võit arvu saia, selle et tekkü rahu. Olli aša, minka olti harinu, kuigi kavvõst kaejalõ paistu tuu imelik.

Riik saanu gaasi anda ja ruuli käändä hilläkõistõ

Säändest rahust om mi riigin parhilla puudus. 25 aastakka ei olõ rahhu andnu. Inemise, kiä riiki juhtva, ei olõ mõtõlnu kah, kuis tan tekkünü rahu. Rahu mitte suurõn mõttõn, a kasvai tuu, et säädüisiga es janditu.

Pallu inemise omma ettevõtja. Seo ei olõ rahulik elu, ku säädüisi muudõtas ja sa piät kõik aig ummi plaanõ ümbre säädmä. Ma saa arvu, ku edimält tetäs suuri muutuisi, a nüüt võinu meil, nigu inneskine pääministri ütõl, olla peenhäälestüse aig. Ei massa nii pallu janti säädüisi ja massõga.

Ku kõik nakkas paika loksuma, tulnu liiguta õnnõ veidükese. Nigu autuga sõitõn tulõ liiguta veidükese ruuli, mitte pallu. Vai nigu gaasi tulõ anda nõrgalt, mitte nii, et kets käü ümbre.

Rahulikumb elu ja kõrran mõtõminõ või inemisele anda jõu umist murrist üle saia.

Mõtõlus

Kimmäs kiil

Ministri omma ka säändsesama inemise nigu mi siin. Meil om tan uma kiil ja mi väega ei tahaki tõisi kiili kõnõlda.

Niisama om ministriiga, kiä ei taha inglüse kiilt kõnõlda. Vahe om meil õnnõ tuu, et ku võrokõnõ suu vallalõ tege, sõs om täl iks midägi üteldä kah. Tõdnõkõrd om jutt toda kimmämb, midä lühemb tuu om.

A naa ministri kõnõlõsõ pallo, no jutu mõtõ om lühkü. Eski ku nä eesti keeleh kõnõlõsõ, jääs sääne tunnõ, et nä saa-i esiki arvo, millest jutt käü. Selle piät jutu pikäs ja keerolidsõs ajama.

Vast piässi kõik, kiä tahtva ministris saia, kõgõpäält võro keeleh mõtlõmisõ ja kõnõlõmisõ är opma.

Tsirkli kah

Täambädse päävä moodu perä massina omma nii nõudja, et näide sisse kütüsse pandmisõs om vaia täpsit riistu.

Pendsujaama saina pääle om suuri tähtiga kirotõt: TSIRKLI KAH. Õnnõ tuust ei saa ma arvo, mille Võromaalt tuu õkva võro keeleh kirotõt ei olõ. Ku nime-kommissjon keväjä es olõ rahul paiga pääl valituisi vallonimmi-ga, sõs no võissi kah kommissjon uma sõna sekkä üteldä ja inglüs-kiilse Circle K umakiilse muuta.

MUDA MARI

Eelarvamusfestivali pääl: miä jäi kõgõ inämb miilde?

RAHMANI JANI PILDID

Rahvas üte telgi all arotuisi kullõman. Inemiisil olf võimalus liiku nelä teematelgi vaihõl ja ka uma sõna sekkä üteldä.

Eelarvamusfestival tõi minevä riidi suurõtiimuusõummi Varbusõlõ kokko paraja hulga rahvast, kinkal huvi märgotamisõ vasta. Nätä olf tähtsit tegeläisi: Riigikogo rahvast, ministrit, liinapäid, vähembält ütte maavanõmbat, ka kultuurirahvast liiku. Kullõjõit ja arotajõit mahtunu viil inämbki, a keskuvõ aol ja tüüpääväl olf õks küländ kõrralik rahvahulk kuun.

Arotamisõ käve niimuudu, et olf neli lavva, kon midägi kõnõldi. Esi paigun käve jutu samal aol, nii et kinkalõ mõni teema es miildü vai viländ sai, võisõ õkva tõistõ paika tõist juttu kullõma minnä. A tuu olõ-s õnnõ kullõminõ: egä teema man sai kullõja kah uma sõna sekkä üteldä.

Kõnõldi valitsõmisõ ümbrekõrraldamisõst, ütistranspordist, Rail Balticust. Arotõdi umakultuuri asjo ja söögijulgõlõkit. Juttu olf mõtsapoliitikast, ilma päästmisest, kogokundõst. Eräle

tegemise olli latsilõ, kiä niisamatõ märgotama panti.

Mu jaos olf kõgõ põnvõmb söögijulgõlõki teema. Arotõdi, kuis olla kimmäs, et hädäolokõrran inemise süvvä saava. Ja kuigi jutt kissõ mu meelet paiguldõ küländ käest är, pallo aigu panti tuu pääle, kas ja kuis saa täambä poodist osta Eestin kasvatõdud söögikraami, tull ka tähtsit mõttit vällä. Trola Tiia Karulast löudse, et väega tähtsä omma mõistmisõ. Ku mi mõistami esi süüki kasvata ja elämi uman küläkogokunnas, kon mõistõtas tetä esi asjo, sis saami kergembäle toimõ ja ei piä nii pallo murõht tundma. Tuu olf mu jaos seo eelarvamusfestivali kõgõ tähtsämb mõtõ.

Ku festival läbi sai, uursõ osaliisi käest, miä jäi miilde. Mõnt vastust saa tast kõrvalt lukõ.

RAHMANI JAN

VAHTERI BRITT,
Võro maavalitsusõ arõngu- ja planeeringuosakunna juhataja

Mul om hää miil, et platsi tull nii pallo esimõtlõjõit. Mõni kulõjõidõ hulgast tulnu arvaminõ pand märkmä, et esi inemise eläse esi inforumõn.

Valitsõmisõ ümbrekõrraldamisõ arotamisõ man olõs uutnu selgembõit ettepanõkit: miä juhtuma nakkas, kuis meil lätt parõmbas. Seod es tulõ.

A saimi siä tulnuisi inemiisi käest mõttit kokko kořada. Kõssemi rahva käest kats küsimüst:

1) Kuimuudu sa paigutanu 20 miljonit eurot kodopaiga arõngus?
2) Mis om su soovitus vahtsõlõ umavalitsusõlõ, midä tulnu tetä tõistmuudu?

Saimi suurõ paki vastussit, midä meil om plaanin saata parhillatsilõ umavalitsuisi juhõtõlõ ja volikogõdõlõ ja jaka sotsiaalmeediän.

VALNERI SULEV,
siseministeeriümi umavalitsusreformi projektijuht

Inemise tahtsõ tan ütstõsõst arvo saia, tollõn mõttõn olf seol üritõsel hää vaim. Kes uutsõ konflikt, et inemise rüüknü tõnõntõsõ pääle, sis tuust jäi muidogi puudu.

Mul hindäl olf hää miil saia tukõ kavvõst Saarõmaalt ja Lihulast valitsõmisõ ümbrekõrraldamisõga kõüdetüle.

Hää om saia vastust esi elovaldkundõ inemiisi käest, et kuis näile tunnus, kuis aša minnä võinu. Ku kaet, kuis kullõja reagiirvä, sis seo om olokõrd, midä kirä tiil läbi käven niimuudu nätä ei saa. Seol festivalil om seo häste ehtsä.

Tan liiku ümbre mitmit poliitikit ja muid inemiisi, tsipa laemb tsõõr, ku Lõuna-Eesti ettevõtmiisil muido käü. Sääne asi and ütenukun mõtlõmisõlõ pallo mano.

TOOTSI KRISTO,
lavastaja ja näütlejä

Latsi jaos olf tan tettü eräle ala, käve tuud kaeman. Mullõ miildü väega latsi jututsõõr, miä kõnõlõ vaikusõst. Tuu olf väega põnõvalõ tett. Juhendajal olli pildi ütlen ja latsõ pidi noidõ perrä seletämä, määne om näide jaos vaikus ja midä nä pildi pääl nägevä.

Latsõ arvassi vaikusõst mitund muudu: mitmõsugumast vaikus om olõman, või olla teküs vaikus, või olla hirmsa vaikus, või olla armastust täüs vaikus.

Latsõ olli mitmõn vannusõn. Väikumba kõnõli inämb tuust, midä pilte pääl nägevä. Põnnõv olf tuu, et nä es seletä õnnõ pildi pääl nättüt, a mõtliva pilte pääle asjo mano kah. Näütõses ku pildi pääl olnu mõni elläi, sis tä tennü hellü ja es olnu vaikust ja nii edesi. Seod olf peris nafakas kullõlda.

Vanapaprõga miljonääris

RAHMANI JAN

Pia viis aastakka toimõndanu Veriora tsunft om kasunu käsitüüliisi võrgust sotsiaalsõs ettevõttõs: päämidselt tege tsunft parhilla Rāpinā kartongist karpõ ja pakkõ. Kassu avit tsunftil kodanigu-ütisuse tsihtkapitaali (KÜSK) abiga tett projekt «Veriora tsunfti arõnghüpe – vanapaprõga miljonääris».

«Sääne nimi sai projektilõ pant nalaga poolõs, ütlemise «aolehepoisist miljonääris» perrä,» seletäs Veriora tsunfti vidäjä Strohmi Signe. «A neo tiidmise, kogõmusõ, hindä arõng, miä ma aastidõ joosul ja ka seo perämädse projektiga olõ saanu, omma minno tõõtõs sise-midselt rikkambas tennü.»

Ku alostusõn olli tsunfti tegemiisiga kõüdedü päämidselt Veriora kandi käsitüüliise, sis no omma tsunfti ruumi Rāpināl. Säl tetäs tüüd ja koolituusi. «Ruumi omma väega tähtsä säändside tegemiisi man, kon lätt vajja pallo tüüriistu ja matõrjaalõ,» seletäs Strohmi Signe.

Inneskidsen Rāpinā muusigakooli majan tetäs no käsitüükarpõ, matõrjaalis tarvitõdas päämidselt Rāpinā paprõvabrigu kartongi. Osalidsõ aoga saa ettevõttõn tüüd kolm inemist. Tsihis om võetu, et firma majandas hinnäst esi är.

RAHMANI JANI PILDIT

Veriora tsunfti vidäjä Strohmi Signe ja karpõ tegijä Solovjevi Kai näütäse, midä tsunft täambä tege. Õigõ elo saava karbi ja paki sisse üten kaubaga, miä sinnä sisse pandas.

Tuu om võimalik sis, ku löüdäs paras hulk kundõsiid, kinkal säändsit karpõ vajja lätt.

Tiidligu kundõ

Et käsitüükarbi hind om küländ kallis, tulõ löüdü kundõsiid, kiä õkva säänest kaupa tahtva. Strohmi Signe sõnno perrä omma Veriora tsunfti kundõ

väega esierälidse. «Nä mõistva hinnada tuud, et asi om paiga pääl käsilde tett ja matõrjaal om vahtsõst pruugit. Aša, midä nä esi tegevä, omma kah väega esierälidse: kas luudustutõ, ummamuudu käsitüü vai midägi säänest,» seletäs tä.

Et kundõ tegijit parõmbalõ üles löüdnü, tetti projekti abi-

ga parõmbas tsunfti kodoleht ja karpõ-pakkõ kotsilõ sai valmis kataloog, kon tettü kaup ilostõ pilte pääl nätä. Kodolehte ja kataloogi tävvendedäs viil. A inämbüste löütäs karbitegijä üles suust suuhtõ reklaamiga: üts ettevõtja pand uma kraami paki sisse, tõõnõ näge ja uur, kost karbi peri omma.

Pallo opmist

Karpõ tegijä Solovjevi Kai kõnõlõs, et edimält tult taad tüüd küländ pallo oppi. «Ma tulli töötukassa kaudu praktikalõ ja sis tüülepinguga tüüle. Kõik olf mu jaos vahtsõnõ. Egä karp nõud vahtsõt opmist: stantsitu karbiga om tsipa kergemb, a ku tulõ esi joonista, sis om hulga rassõmb,» seletäs tä.

Säändse logo perrä tunnõt är Veriora tsunftin tett käsitüükarbi.

Valmiskaup: Kaabsoo käsitüükundle, miä omma pakitu Veriora tsunfti käsitüükarbi sisse.

«A ku karpõ tegemine käe sisse är saa, om taa lihtsä tüü. Saman piät hoolõn olõma,» kõnõlõs tä mano.

Vahtsit tiidmiisi pidä päämidses ka Strohmi Signe. «Olõ hinnäst kõgõ rikkas inemises pidänü – tiidmiisi ja mõistmi-sõ poolõst,» tulõ tä uma jutuga miljonääriteema mano tagasi.

Vana pilt kõnõlõs

Kitsõkõnõ läts rändämä...

Tõsõ ilmasõa aigu sai Võro valaliina osa kõvva hätä. Inämbüs puumajju palli är. Ildampa kraamiti varõmõ är ja maa säeti valmis vahtsidõ majju ehitämises. Egäle poolõ ehitistüuga es jõuta, sinnä tetti ilokujokõisiga muroplatsi.

Kaños häädü ka turuplatsi vastan olnu Songi Samueli raamadupuut-trükükoda (Jüri uulits 14). Päält tuu maja varõmidõ kraammist tetti sinnä kinä muroplats, kohe panti pistü mõtskitsõ kujo. Uusi Hillar omgi üles võtnu seo paiga 1950. aastagal.

Tuul aol kerkü säändsitsammu ilokujokõisi mitmõhe paika. Ka Võro liinan olf uma jänēs, ildampa tetti ijäkahruga purskkaiv, Kubijal olf kahr jne.

1959. aastagal tult mõtskitsõl umast paigast siski är minnä, selle et seo platsi pääle naas Võro MEK ehitämä 32 kortinaga elomajja. Tuu sai valmis 31. urbõkuul 1961.

Mõtskitsõkõnõ kolisi ümbre parhilladsõ Võromaa muusõumi ette, kon no om Katariina II kujo. Tuud om nätä Kähri Garonne tettü pildi pääl. Muusõumi ette tetti tälle hää platsikõnõ kivve ja lille kesken, et ei tulõs jäl ärminemise tujjo. Kõrralik aidki sai ümbre. Mõtskitsõkõ-

PILDI OMMA PERI VANA-VÖROMAA KULTUURIKUA MUUSÕUMIST

nõ rõõmusf Tamula söögimaja küläliidsi ja Tamula järve viirde minejit.

A siski löüdsõ tä võimalusõ

säält är minnä. Kuna ja kohe? Äkki kiäki tiid?

RUUSMAA ARTHUR, Vana-Võromaa muusõummõ päävarahoitja

Näütemäng Kisandi Ado mälehtüisi perrä

RAHMANI JAN

Võro liinan Stedingu majan (Kreutzwaldi ja Tarto uulitsa nuka pääl) mängitäs 20.–30. hainakuuni näütemängu «Saaks veel Eestisegi». Tükü om Kisandi Ado poiskõsõn kirotõdu päävараамаду perrä kokko kirotanu ja lava pääle säädnü Tagamõtsa Tarmo.

«Taa tükk om kokko kirotõt Võro harrastuskunstnigu ja luulõtaja, ammõtlt insinõri Kisandi Ado ülestähendüisi perrä, miä paar aastat tagasi raamatuna ilmu,» selef Tagamõtsa Tarmo. Päält Kisandi juttõ om tä tarvitanu Kõivu, Kaplinski, Rummo ja Oldeko-pi tekste.

Näütemängu mängitäs Stedingu majan, inneskidsen piljardisaalin. Kõrraga mahus tükkü kaema 100 inemist. «Mu jaos om tähtsä, et saas tetä intiimset tiatrit, tähtsä om tükün poisi ja esä siselugu.»

Etendüsen mängvä Suumani Toomas ja Õunapuu Imre Rakvere tiatrist, Trolla Agu, Käosõ Maive ja Ruusmaa Voo-tele. «Mul om kimmäs suuv, et ku tii Võrol tiatrit, sis omma siistkandist peri näütlejä. Imre om Karulast, Suumani Toomas Otõmpää miis,» selef Tagamõts.

Esä ossa mäng Suumani

RAHMANI JANI PILT

Proovin. Autor ja lavastaja Tagamõtsa Tarmo märk, midä ja kohe säädi, tedä kullõsõ näütlejä Käose Maive ja Trolla Agu.

Toomas. Tä kõnõlõ uma rolli kotsilõ: «Seo lõppõmada sõda, midä inemine esihindäga sõdi ja midä tä egäle poolõ hindäga üten tuu, ka asumisõ tiile. Midägi olõs nigu inne juhtunu, midä ei üteldä. Vaivas tuu, mis saa pojast, mis saa kõgõst, mis sälä taadõ jäi.»

Ummõtõgi ei piä Suuman tükü sünges. «Pateetika ja süngus, vakra võitlus omma aoluuraamatin, tükk om illos,» selef tä.

Võrolõ mängmä meelüti Suumani Toomassõ hää näütemäng ja hää tüüseldsiline Tagamõts. «Ma ei viisi suvõl puhkusõ aigu tüüd tetä. A Tarmoga olli rõõmsal meelel nõun tüüd tegemä. Ja seo matõrjal

kõüt,» selef tä. Uma osa Võrolõ mängmä tulõkin olf ka tuul, et Suuman om Otõmpääl üles kasunu ja timä naanõ om Haanist peri.

Etendüst mängitäs katõl nädälil neläpääväst pühapäävani. «Ma lupa kaejalõ, et tan tükün kõnõldas väega tähtsist asjust. Ku olõt kuu aigu katõkõistõ, miä om sis tuu, millest inemise kõnõlõma nakkasõ,» ütelf Tagamõtsa Tarmo.

«Mu jaos om tähtsä tan lavastusõn sõna tähendus: midä tähendäs sõna «aig», sõna «tuli», kas om pümme ja ku pümme om. Müstilist maailma näge tan lavastusõn,» selef Tagamõts.

Seenehüpnuus

ANTONI ANNIKA

Minnu om kõik aig mõtsa poolõ kisknu. Hullus lätt tuu kiskmine esieranis sös, ku seene mõtsan kasuma nakkasõ. Marjuga saa viil kuigi toimõ, a siini aos olõ kütse miä kütse.

Minevä aasta andsõ hindäle sõna, et õnnõ üts korvitäus kõrraga ja mitte kribalatk roh-kõmb. Edimäne kõrd sai toimõ... Tõnõ kõrd kah piaaigu, a ku kolmandat kõrda mõtsa lät-si, nakaš asi käest kakma. Üli hindäle, et «avitas külh» ja «naid piät jo puhastama kah», a kodu poolõ astsõ iks nii, et pääle korvi olle pluusõ hõlm kah siini täüs.

Vaivu sai ma seene purki, ku tahtsõ jäl mõtsa tagasi minnä. Iks sinnä, kon viimäne kõrd poolõlõ jäi. Et ilma-teedüs lubasi vihma ja taiva veere pääl olf paar musta pilvetortsu, vissi sälgä ürb, miä kõrraga läbi es ligunõnu.

Ainukõnõ hädä olle tuu, et ürbil olõ es ütteri kimmast karmanit, kohe telefon panda. Ilma tuu moevidinälde es olõ ma viil mõtsa lännu. Tuu olle nigu väiku elukindlustus mu jaos. Õnnõtusi juhtus esiki nuuri inemiisiga, mis sös viil kõnõlda must, kiä puul sajan-dit jo sällä taadõ om jätnü.

Varõmb olle avitanu tuu, ku egä tsipa ao peräst kumpsõ käega karmanit, kon telefon seen, ja kavatsi ka sjookõrd nii tetä. Egä tsipa ao peräst si-lesti käega üle karmani.

Sös löüdsõ kotusõ, kon üts siin olle tõsõn külge pite kinni ja kõik mõtsaalunõ noist kir-riv. Süä nakaš pesmä ja pään keeruf mõtõ, et siist saa korvi jo täüs ja jäl ei jõvva ma sinnä, kohe tahtsõ. Umõtõ olle korvin viil veidükese ruumi, ku tuu platsiga ütele poolõ sai, ja rõõmsal meelel astõ edesi sin-nä, kohe edimält plaansõ.

Vahepääl hüpsi viil siiä ja sinnä puhmõ sisse, et ütsiku seene üles kofata. Ku lõpus tsihtpunkti jõudsõ, olle korv kuhjaga täüs ja siini olle täüs

KOHA PRIIDU TSEHKENDÜS

ka mõts mu ümbre.

Õnnõs olli ma korvi sisse edimält kilekoti pannu. Nüüt nõstsõ seene kuun kotiga korvist vällä mättä otsa ja võisõ edesi kofata. Seene, seene, seene... Egäl puul inne seene. Telefoni silestamine karmanin lätš peris meelest ja seenist sai kõik mu maailm. Aig jäie nigu saisma. Olliva õnnõ seene, mõts ja ma.

Äkki kostu kõrvu mootori-mürrin. Et mi perre rahvas olle kõik hummuku kotust är län-nü, olli kimmäs, et mi massin tuu mürisejä ei olõ. Arvssi, et vast naabri om umma mõtsa üle kaeman.

Umõtõ tõi tuu helü mu seene-maailmast nii pallu tagasi, et tull' miilde karmanit kumpi. Karman olle tühi. Pruusõ viil kõrd – no tühi mis tühi. Kumpsõ tõist karmanit kah egäs juh, a tuu olle kah tühi. Ma olli kaotanu uma

telefoni!

Pää nakaš ketramä ja kaotami-sõ kotust otsma, a jala kõndsõva järgmiidsi siini poolõ ja käe siru-tiva noid haardma. Lõpus jõudsõ arvamislõ, et ainumanõ kotus, kohe telefon kaoda sai, olle tuu puujuur, kohe ma kumastu ja kä-pile sattõ.

Et seene saiva kah sjoos kõrras otsa, sös käändsõ hinnäst ümb-re ja lätši sinnä puujuurõ manu kaema. Olli kimmäs, et pia pais-tus sinine telefonikaas mullõ kätte.

A tuud es paistu mitte kos-kilt. Ju ma kaoti tä sös iks ko-hegi muialõ. Pidäsi joba plaani, et lää kodu, võta tõsõ telefoni ja proovi sös helü perrä umma mõtsast üles löüda. Tuu ao pää-le olle inneskine mootorimürrin joba peris lähküle jõudnu ja ma mõtli hoobis, et lää ja pallõ juh-ti, vast saa tä helistä mu numbri

pääle ja nii jäs mul jalavaiva vähämbäs.

Suur olle mu imestüs ja hää-miil, ku võsast sõitsõ vällä mi uma ATV. Säl pääl istõ mu uma tütar nigu maadlõjapoo-sin lõvikutsik, kiä tull' umma immä hirmside mõtsakol-lõ käest pästmä. Hummuku juuskmisõ aigu olle tä mullõ peris mitu kõrda helistänü ja ku ma vasta es võta, nakaški murõt tundma, et viimäte om midägi halba juhtunu.

Nii tä sös hüpäski massina pääle ja sõitsõ minnu otsma. Õnnõs olle täl ka telefon karmanin ja nüüt saimi helü pääle mu umma otsma nakata. Edimält es kuulõ külh mitte üt-tegi hellü.

Liiksõmi tultut tiid pite ta-gasi ja muudku pruusvõmi edesi, kooni kiäki äkki tele-foni vasta võtsõ. Tulle vällä, et ka naabrimiiis olle mõtsan siini korjaman ja ku tä puh-mast ilusat muusikat kuuldsõ, es arva tä mitte, et sääl mõni mõtsavaim vai murueide tüt-rik laulu lõõritas. Ronisi hoo-bis puhma ja kofas mu kõnõ-lõmisõ aparadi üles.

Nüüt olf vajja inne õigõ tsiht paika säädi ja pia saigi ma uma kaotõdu aša jäl tagasi. Aitjuma, naabrimiiis, aitjuma, mu pere ja esieranis tütar, ni aitjuma ka, telefoni opõraator ja ilmataat! Tänu teile lõppi kõik häste ja ma või kõgõ juh-tunu pääle muiaata.

Säändsõ häämele pääle olf mul külh kangõ isu viil siini edesi kofata, a lõpus istõ ma sõski ATV pääl tütre sällä ta-kan ja sõitsõ kodu poolõ, üt'en käen korv ja tõsõn kilekott siiniga. Säändsõst kodusõidust unisti ma egä kõrd, ku mõtsast kodu lätši, ja nüüt lõpus lätš ka tuu unistus täüde.

Lõpus tahäski ma sjoõ jutuga hoiata kõiki säändsõ hirm-sa tõvõ iist nigu seenehüpnuus vai sös seenenarkuus. Ärke minke mõtsa! No vai ku iks kuigi ei saa ilma, sös pankõ vähämbält telefon kimmäle karmanilõ.

Trööstildä lugu

Nonii, tei hindä pääl pruuvi. Kolisi päält viit aastat Talnat nädälis nii maalõ ku viil võimalik, et nätä, ku pallo ma seo aoga maaelost võõrdunu olõ. Ega ma väega pallo maal elänü ei olõki, a vanastõ sai suvõ Mõstagan vana-imä man oltus. Tuust aost om meelen, et hainatega olf üts kuradi

RUITLASÕ OLAVI, suvõpuhkaja

nuhklus. Parmu ja kiholasõ, higi juussõ, terve kihä süütes haina-puru ja sitikide-mutukidõ peräst.

No olõ nelläs päiv Kikeperän. Paikusõlõ om siist ruusatiid piten 25 km, pluss viil veidükese asfalti, tõõsõlõ poolõ, Torilõ, niisama pallo. Mobiililevvi ei olõ, kipõt internetti, mis om inemise õigus, kah ei olõ. Aiglast kah ei olõ. Televisorit ei olõ. Naabri kiudutõdi kunagi mine-mä, noid ei paistu kah kostki.

Eestlane tahtki tõsõst eestlä-sest kavvõl ellä, tuu aša nimi om privaatus. Ku ostaat Talna küle ala tõisist kavvõl elämise, sös mass tuu roppu rahha. No saa tuud asja uma naha pääl pruuvi.

Joba nakka arvo saama, mil-le maainemise lehmä pei. Mitte piimä, a ütsindäolõmisõ peräst. Võtas hindäle kah, ku kostki võtta olõs. Olõs kellegagi kõnõlda. Ma võti arvudi üt'en, et tii veidükese kirätüüd, a ei olõ tuu tan võimalik – kiholasõ ja parmu pinisese, ja tuu larm...

Ma tulli vaikust otsma, lasi edimädsel pääväl hoovi päält trimmeriga haina maaha... Tuu

olf viga. No nakkas hain tagasi kasuma ja mu kõrva ei kannata inämb haina kasumi-sõ hellü vällä. Mugu krogisõs. Inises, ving ja krogisõs. Ku ma pääle astu, sös oigas. Ku hinnäst jäl pistü aja, sis ohkas, nigu olõs kuurma alt pä-senü. Hummogu sita-majja minnen saava

jala likõs. Ainumanõ inemise tekütet helü om tuu, ku sitt sita-majan mulku satas. Tuu helü pörkas mõtsu päält tagasi nigu pussäpauk. Kõrras saa inemise tunnõ. Viil kats päivä, sös ei olõ inämb midägi sittu. Süük saa õkva otsa. Mafa ei olõ viil val-mis, ubina kah ei olõ.

Kõrval om suu. Arvada vii-mäne suu Eestin, kohe ei olõ laudtiid ja kaemisõ platvormi tettü. Ma tiis, a laudu ei olõ. Laudtii meelütäsi inemiisi külh. Tulõva saa kilomiitre päält kok-ko, et suun jalota ja peräst kittä, et omma tsiiru luudusõn tennü. A niisama ei tulõ, laudtii piät olõma, et saas korgidõ kundso-ga mülgähtüse viirde vällä tippi.

Inemine om sääne mukav. Saadat tä persele, timä pahanõs är. A sös viat persele laudtii ja timä tulõ esi, kõnd perest sisse ja vällä ja perän pand Moloraa-matulõ pildiki üles, kuis tä uma seltskunnaga persen käve.

No istu massinahe ja sõida Paikusõlõ internetti. Kuis taa trööstildä lugu muido inemiisi-ni jõud.

Tossu Tilda pajatusõ

Võlssi lätš!

Kasaritsa naanõ trehväs Lee-vi kanti. Saina pääl olf aig-sadõ välän kuulutus küläpoo-di kinnipanõkist. Kurb uudis paikligõlõ inemiisile egätahas.

Naanõ lugi kuulutust ja imehf väega perämäst lausõt. Säl olf kirän, et puut tennäs ummi *seniilseid kliente*.

Ei või olla! Maal om kül pallo vanno inemiisi, a nii ummõhtõ ei passi üteldä.

Naanõ lugi tuud lausõt üte tähe viisi viil kõrd. Sis sai: *se-*

niseid kliente. «Inemine essüs,» porisi naanõ hindäle nõna ala.

Külätark

Kusta olf tunnõt külätark. Tä käve küllä pite ja puistaš ummi tarkuusi egä aša kotsilõ.

Kustat ei olõ inämb ammu, a timä ütlemise eläse rahva mä-lehtüisin edesi.

Kõrd jäi tä saisma põllu viir-de, kon kolhoosinaasõ pildsõva peoga kunstväetüst. Kusta and õkva teedä: «Tõuvili tõotas sada grammi saaki!»

Maolda nali

Eläjä mulgun kinni

Susi, kahr ja pöddõr satasõ suurdõ mulku. Vällä ei saa. Paari päävä peräst nakkasõ susi ja kahr pödralõ kõnõlõma: «Kulõ, mi piät su är süümä. Sa nigunii lihha süvvä ei saa, nii et kellegi tõõsõ süümine tennü inämb kahho.»

Kuuluda

Teemi elektritõid. Tel 520 5016.

Pöddõr jäs nõuhtõ. Siski om täl inne surmaminek it üts pallõ-minõ: «Ku ma väiku olli, täto-viirde imä mullõ midägi taga-kindsu pääle. Ma olõ kõik aig teedä tahtnu, mis tuu om. Olkõ kinä ja lugõgõ mullõ ette!»

Susi ja kahr läävä pödra taga-otsa mano. Tuu and mõlõmba tagajalaga. Susi kõrraga kütse, kahr saa viil inne surma mõnõ sõna suust vällä: «Mis ma sinnä ronisi, ma ei mõista jo lukõki!»

Latsilõ

Vastus saada' üte nädäli joosul meiliaadrõssi pääle latsinukk@umaleht.ee.

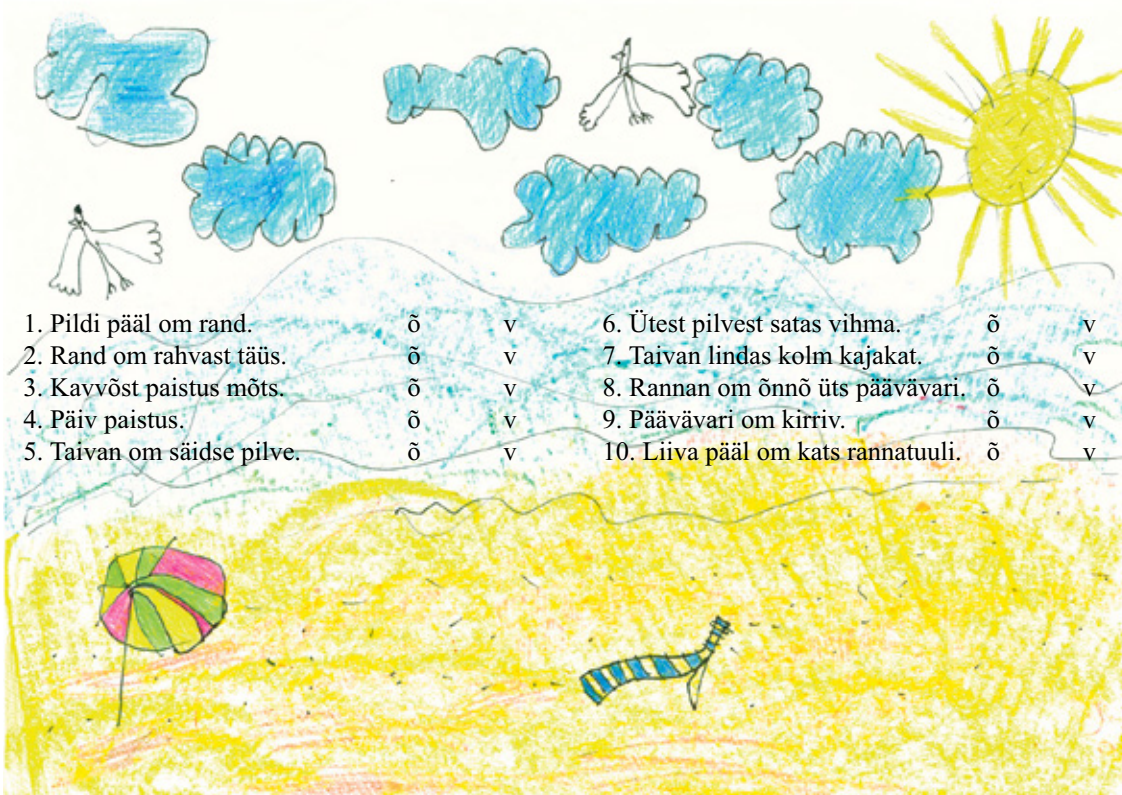
Vastussõ mano panõ' kirja uma nimi, vannus ja kimmähe ka postiaadrõs.

Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit latsiraamatit vai plaatõ.

Latsinukka tugõva' Võro Instituut ja Võro selts VKKF.

Mineväkõrdnõ vastus oll': RÜÄLILL

Kas lausõ' om õigõ vai võlss? Mitu õigõt ja mitu võlssi vastust sait? Vastus saada' meile kõgõ ildampa 27. seo kuu pääväs adrõssi pääle latsinukk@umaleht.ee.

1. Pildi pääl om rand.
2. Rand om rahvast täüs.
3. Kavvõst paistus mõts.
4. Päiv paistus.
5. Taivan om säidse pilve.

õ v õ v õ v õ v

6. Ütest pilvest satas vihma.
7. Taivan lindas kolm kajakat.
8. Rannan om õnnõ üts päävävari.
9. Päävävari om kirriv.
10. Liiva pääl om kats rannatuuli.

õ v õ v õ v õ v

PILDI TSEHKEND' SAARÕ HINDRIK (8)

Loe' võrokeelitsit TÄHEKEISI: www.digar.ee/arhiiv/et/periodika?id=1643

